

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 20 juni 2012

Mål nr

Ö 2608-10

KLAGANDE

MS

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Ansökan i hovrätt om återställande av försutten tid

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2010-05-07 i mål Ö 1755-10

Dok.Id 62619

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut återställer Högsta domstolen med tillämpning av 58 kap. 11 § rättegångsbalken den försuttna tiden för att överklaga tingsrättens beslut. Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten inom tre veckor från dagen för Högsta domstolens beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MS har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens beslut, återställer försuttna tiden för överklagande av Göteborgs tingsrätts beslut den 29 januari 2010 i mål B 13717-09.

Riksåklagaren har medgett yrkandet.

SKÄL

1. MS ansökte vid tingsrätten om undanröjande av ett föreläggande om ordningsbot. Tingsrätten avgjorde målet på handlingarna och ogillade ansökningen i beslut den 29 januari 2010. Beslutet vann laga kraft.
2. MS ansökte därefter i hovrätten om återställande av den tid för överklagande av tingsrättens beslut som han hade försuttit. Som skäl angav han att han inte hade fått del av beslutet förrän han kontaktade tingsrätten efter

det att tiden för överklagande hade gått ut. Han bifogade en e-postkorrespondens med tingsrätten av vilken framgick att han efter överklagandetidens utgång hade kontaktat tingsrätten och frågat vad som hade hänt i målet, varvid han hade fått beskedet att målet var avgjort och att överklagandetiden hade gått ut. Hovrätten har avslagit ansökningen.

3. Har någon försuttit den tid som gäller för att överklaga ett beslut, får enligt 58 kap. 11 § rättegångsbalken tiden återställas, om han hade laga förfall. I 32 kap. 8 § samma balk föreskrivs att laga förfall är då någon har hindrats från att fullgöra vad som har ålegat honom genom avbrott i den allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet som han inte hade bort förutse eller rätten annars finner utgöra giltig ursäkt.

4. MS hade inte i förväg underrättats om när tingsrättens beslut skulle meddelas. Inte heller är omständigheterna sådana att det har kunnat begäras av honom att han genom egna kontakter med tingsrätten skulle hålla sig underrättad om huruvida ett beslut hade meddelats eller var förestående. Om tingsrättens beslut inte hade kommit MS till handa före överklagandetidens utgång, måste han därför anses ha haft giltig ursäkt för att han inte överklagade beslutet i rätt tid, dock under förutsättning att han inte på annat sätt hade fått kännedom om beslutet.

5. Enligt en anteckning på tingsrättens dagboksblad expedierades beslutet till MS samma dag som det meddelades. Det får anses vara utrett att beslutet postades i enlighet med vad som har antecknats (jfr Lars Welamson

och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 180 samt bl.a. NJA 1957 C 575). Det finns inte någon anledning att anta att försändelsen inte var rätt adresserad. Frågan blir därmed om man kan utgå från att den kom fram till MS inom överklagandetiden.

6. Enligt Högsta domstolens praxis i ärenden om återställande av försutten tid har den som påstår laga förfall bevisbördan för de omständigheter som åberopas till stöd för ansökningen. Eftersom det är förenat med avsevärda svårigheter och i de flesta fall omöjligt att i efterhand prestera fullt bevis för att en försändelse som har avsänts inte har kommit adressaten till handa, har Högsta domstolen satt beviskravet för att så har skett lågt (se t.ex. NJA 1998 s. 60 och NJA 2000 C 32). Men även ett lågt ställt beviskrav är svårt att möta, om bevismedel saknas.

7. Av rättssäkerhetsskäl måste det rådande rättsläget ifrågasättas när det gäller mål och ärenden som avgörs på handlingarna och där utgångspunkten för överklagandefristen är beslutsdagen, inte som ofta på förvaltningsrättens område dagen då klaganden får del av avgörandet. En part som inte i förväg underrättas om när avgörandet ska meddelas har särskilda svårigheter att säkra utredning om de förhållanden som rådde då försändelsen förmodas ha kommit honom till handa.

8. Det händer att en försändelse kommer bort under postbefordran. Risken för att så sker har i Högsta domstolens praxis ansetts vara beaktansvärd på

andra rättsområden (se bl.a. NJA 1996 s. 809, jfr NJA 2007 s. 157 och Högsta domstolens beslut den 4 april 2012 i mål Ö 1570-11). Även i ett fall som det förevarande bör risken beaktas. När en part påstår att han inte har fått ett avgörande som domstolen har expedierat till honom, bör alltså påståendet inte omedelbart lämnas utan avseende.

9. Den nuvarande ordningen kan sägas vara mindre väl förenlig med den rätt att överklaga som en part ofta har när ett avgörande har gått honom emot (jfr beträffande brottmål artikel 2 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen). Meddelas en dom utan att den förlorande parten har underrättats om när domen skulle meddelas, har han i praktiken betagits rätten att överklaga, om försändelsen med domen inte når honom och han inte på annat sätt får kännedom om den.

10. När ett mål eller ärende har avgjorts på handlingarna och en part inte i förväg har underrättats om när avgörandet skulle meddelas, bör med hänsyn till det anförda gälla att ett påstående att avgörandet inte har kommit parten till handa ska godtas, om inte omständigheterna talar mot påståendet.

11. I förevarande fall underrättades MS inte i förväg om när tingsrätten skulle meddela sitt beslut. Visserligen får det anses vara utrett att tingsrätten expedierade beslutet till MSs adress. Omständigheterna talar emellertid inte mot dennes påstående att det expedierade beslutet inte kom honom till handa. Ingenting tyder på att han på annat sätt fick vetskap om beslutet under överklagandetiden. Det får då anses att han inte kunde ta del av beslutet före överklagandetidens utgång. Han har därmed haft laga förfall för sin underlåtenhet att i tid överklaga tingsrättens beslut och den försuttna tiden ska återställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius (skiljaktig), Stefan Lindskog, Leif Thorsson (skiljaktig), Severin Blomstrand (referent), Ann-Christine Lindeblad (skiljaktig), Ella Nyström (skiljaktig), Kerstin Calissendorff (skiljaktig), Per Virdesten, Gudmund Toijer (skiljaktig), Lena Moore, Göran Lambertz (skiljaktig), Johnny Herre, Agneta Bäcklund, Ingemar Persson, Martin Borgeke och Svante O. Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Patrik Skogh

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2012-05-03

Bilaga 1

Mål nr
Ö 2608-10

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Gudmund Toijer, med vilken justitieråden Kerstin Calissendorff, Ella Nyström, Leif Thorsson och Marianne Lundius instämmer, är skiljaktig i fråga om motiveringen och anför:

Jag instämmer i vad majoriteten har anfört under punkterna 1–5. Skälen bör därefter ha följande lydelse.

6. Det måste beaktas att reglerna om domens rättskraft fyller en viktig trygghetsfunktion för den vinnande parten (se t.ex. Lars Welamson och Johan Munck, a.a. s. 169). Flera rättsverkningar är knutna till rättskraften och till att avgörandet har fått laga kraft. Lagstiftaren har valt att med några få undantag låta domens eller beslutets dag bilda utgångspunkt för tiden att överklaga en allmän domstols avgörande. När tiden har gått ut, ska det vara möjligt för parter, andra intressenter och verkställande myndigheter att med en rimlig grad av säkerhet ta ställning till om avgörandet har överklagats eller om målet är slutligt avgjort.

7. Detta talar för att det bör ställas i vart fall vissa beviskrav på den som ansöker om återställande av försutten tid och påstår att han eller hon inte har fått avgörandet, trots att det enligt domstolens anteckningar har expedierats. I annat fall skulle frågan om ett avgörande stå fast eller inte kunna förbli öppen under ganska lång tid, vilket bidrar till ett oklart läge under mellantiden. Den

definitiva fristen för att ansöka om återställande av försutten tid är sålunda ett år från det att tiden för överklagande gick ut (58 kap. 12 § rättegångsbalken). Fristen löper visserligen normalt ut tidigare, eftersom ansökan i första hand ska göras inom tre veckor från det att förfallet upphörde. Den tidpunkten kan dock vara svår att bedöma för en motpart, inte minst då frågan är om en annan part har fått avgörandet. I praktiken skulle detta leda till att en vinnande part som vill undanröja en osäkerhet på den här punkten måste säkra bevisning om att avgörandet verkligen har kommit den andra parten till handa. En sådan ordning är mindre väl förenlig med reglerna om bestämda tider för överklagande och om laga kraft, vilka regler i normalfallet alltså innebär att tiden räknas från dagen för avgörandet och att avgörandet inte ska delges med parterna. Att indirekt lägga en aktivitetsplikt på den vinnande parten innebär också en ändring av den principiella utgångspunkten att bevisbördan för omständigheter som utgör laga förfall ligger på den som söker återställande av försutten tid.

8. Att utan något stöd i utredningen godta en invändning, som innebär att avgörandet inte har nått (den förlorande) parten utgör därmed en betydande systematisk och praktisk förändring, även om den begränsas till fall då ett mål avgörs på handlingarna och parterna inte i förväg har fått något besked om tiden för avgörandet. Den rådande ordningen kan dock i sådana fall leda till materiellt otillfredsställande resultat, eftersom det är förenat med avsevärda svårigheter och i de flesta fall omöjligt att i efterhand prestera fullt bevis för att en försändelse, som har skickats, inte har kommit adressaten till handa. Högsta domstolen har därför satt beviskravet lågt (se t.ex. NJA 1998 s. 60 och NJA 2000 C 32). Men även ett lågt ställt beviskrav är svårt att möta, om bevismedel saknas.

9. Av rättssäkerhetsskäl bör därför den förlorande partens intresse av att kunna överklaga ett avgörande väga över i vissa situationer, när målet har avgjorts på handlingarna. Ett påstående om att parten inte har fått avgörandet kan då inte omedelbart lämnas utan avseende. En sådan ordning får anses vara motiverad när det är ett brottmål som har avgjorts på handlingarna vid tingsrätt eller i hovrätt (däri inkluderat ett beslut av hovrätt att inte meddela prövnings-tillstånd). Den ligger också väl i linje med artikel 2 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll om en rätt till överklagande för var och en som har dömts för brottslig gärning. Den osäkerhet som en sådan ändring av rättstillämpningen för med sig för den vinnande parten bör däremot, typiskt sett, inte få gå ut över ett annat enskilt intresse. I vilken utsträckning motstående enskilda intressen bör ges en annan inbördes vikt än tidigare synes mer vara en fråga för lagstiftning där en lämplig balans kan åstadkommas; exempelvis kan det ske på så sätt att reglerna om expediering av domar och beslut ges en utformning som innebär att ett domsmeddelande eller motsvarande sänds ut före expedieringen för att minska risken för att förlorande part lider rättsförlust genom att en enstaka postförsändelse kommer bort.

10. En uppdelning genom rättspraxis måste göras förhållandevis schematisk för att inte skapa svårigheter vid tillämpningen. Det bör därför dras en skiljelinje mellan brottmål, också sådana där ett enskilt anspråk handläggs gemensamt med frågan om ett straffrättsligt ansvar, och andra mål. Även om enskilda intressen är berörda i många brottmål, inte minst naturligtvis när enskilda anspråk förs fram, får de allmänt sett anses vara mindre vanliga och av relativt begränsad storlek i den typ av mål som vid tingsrätt eller i hovrätt kan avgöras på handlingarna (se 45 kap. 10 a § samt 49 kap. 13 § och 51 kap. 13 § rättegångsbalken). En målsägandes intresse av att målet avgjorts slutligt bör i sådana fall inte hindra att domstolen godtar den tilltalades invändning om

att han eller hon inte har fått ett avgörande som beslutats på handlingarna och därför gått miste om möjligheten att överklaga. I andra mål bör utgångspunkten vara den motsatta, även om inte enskilda utan andra intressen är berörda.

11. I ett brottmål som har avgjorts på handlingarna och där parterna inte i förväg har underrättats om när avgörandet skulle meddelas, bör därför den tilltalades påstående – att försändelsen inte har kommit henne eller honom till handa – godtas, om inte omständigheterna talar emot påståendet och om han eller hon inte heller på något annat sätt har fått vetskap om avgörandet inom överklagandetiden. I detta sammanhang finns det inte skäl att behandla avgöranden som avser särskilda rättsmedel på något annat sätt, när den bakomliggande frågan rör ansvar för brott. I andra fall bör sökanden i ett ärende om återställande av försutten tid, liksom hittills, ha bevisbördan för att avgörandet inte har kommit fram, med den lättnad av beviskravet som Högsta domstolen tidigare har formulerat.

12. MSs ansökan, som gäller möjligheten att överklaga ett beslut där tingsrätten har avslagit ett yrkande om att undanröja ett föreläggande av ordningsbot, bör därför bifallas (jfr majoritetens skäl, p. 11).

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2012-05-03

Bilaga 2

Mål nr
Ö 2608-10

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Göran Lambertz, med vilken justitierådet Ann-Christine Lindeblad instämmer, är skiljaktig i fråga om motiveringen och anför:

Jag instämmer i det som majoriteten har anfört under punkterna 1–4 och i det som justitierådet Gudmund Toijer har anfört under punkterna 6–12. Skälen i punkt 5 bör enligt min mening ha följande lydelse.

5. Enligt en anteckning på tingsrättens dagboksblad expedierades beslutet till MS samma dag som det meddelades. Allt talar för att beslutet postades i enlighet med vad som har antecknats (jfr Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 180 samt bl.a. NJA 1957 C 575). Det finns vidare inte någon anledning att anta att försändelsen inte var rätt adresserad. Den större eller mindre osäkerhet som kan finnas i de nu berörda hänseendena bör dock beaktas vid en bedömning av vad omständigheterna kan anses tala för (se p. 11).